

Воробець Х.М.

магістр права,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

ОПТИМІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЯКОСТІ

Гуманізм – особливий світогляд, в центрі якого людина як вища цінність. Він пов'язаний з найважливішим для людини – з її власним існуванням, з її свободою, позитивними та життєстверджуючими здатностями, з усім найкращим, що є або може бути притаманне людині. На відміну від усіх інших світоглядів, в центрі гуманізму знаходиться людина, носій цього світогляду [1, с. 250].

Відповідно до Великого тлумачного словника з української мови термін «оптимізація» означає процес надання чому-небудь оптимальних, найбільш сприятливих властивостей або приведення до досконалого вигляду [2, с. 20]. На думку російського вченого В.В. Мальцева, є всі підстави говорити про широке та вузьке значення принципу гуманізму. В широкому сенсі він пов'язаний із забезпеченням гуманістичних засад суспільства та держави, захистом прав та свобод людини і громадянина. Тому реалізація принципу гуманізму пронизує сферу предмета кримінально-правової охорони і не входить у рамки лише гуманного ставлення до злочинця. У вузькому сенсі принцип гуманізму пов'язаний із гуманним ставленням до потерпілої від злочину особи та злочинця [6, с. 79].

Закон № 4025-VI викликав неабияке обговорення в наукових колах, оскільки відповідно до нього з тексту КК України було вилучено (декриміналізовано) 16 складів злочинів та викладено у новій редакції ще 38 статей. Окрім того, у більшості статей КК України покарання у вигляді позбавлення волі та арешту були замінені покаранням у виді штрафу, що є відчутним кроком у бік гуманізації кримінального законодавства. Так, у розділі КК України «Злочини у сфері господарської діяльності» із складів злочинів, серед яких 26 містили санкцію у виді позбавлення волі або арешту, залишилось лише 29, тільки 6 з яких передбачають покарання у виді позбавлення волі або арешту [8, с. 95].

Достатньо неоднозначним було скасування у 2011 р. ст. 207 КК України «Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті».

І.А. Клепицький зазначає, що навіть у країнах із розвинутою ринковою економікою здійснюване державою правове регулювання валютного ринку включає в себе кримінальні та адміністративні санкції [3, с. 71]. Дану кримінально-правову норму більше розглядали як пережиток адміністративно-командної системи радянського управління та прояву економічно невиправданої, помилкової криміналізації, що обмежує самостійність суб'єктів господарювання. При тому забуваючи про те, що на різних історичних етапах майже всі країни світу застосовували і застосовують різноманітні валютні обмеження [9, с. 219].

В той час, коли за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті передбачалась кримінальна відповідальність, була характерною недовіра вказаної норми. За 2011 рік лише 4 людини були притягнені до кримінальної відповідальності за даною статтею. Із набранням чинності Закону № 4025-VI ст. 207 КК України було виключено, а Кодекс України про адміністративні правопорушення був доповнений статтею 162-1 «Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті». Із цього випливає наступне запитання : «Чи збільшилась на практиці спроможність боротьби з вказаною категорією злочинів?». За 2013 рік лише 10 осіб були притягнені до адміністративної відповідальності за статтею 162-1 Кодекс України про адміністративні правопорушення. Це свідчить про те, що окрім віднесення такого діяння до категорії адміністративного проступку нічого не змінилося. Викликають також критику зміни, внесені у ст. 200 КК України «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення», у зв'язку з гуманізацією кримінального законодавства у 2011 році. Адже на сучасному етапі економічного розвитку, в умовах трансформації національної економіки, важливе значення має ефективне функціонування банківської системи. Перехід до ринкової економіки зумовив суттєве розширення обсягу банківської діяльності як необхідної і досить важливої складової економічного життя суспільства. Проте варто наголосити на тому, що водночас із стрімким розвитком таких відносин державою мають бути впроваджені такі норми, які унеможливили б зловживання у даній сфері.

Злочинна діяльність такого напрямку характеризується різноманітністю, створенням та швидкою адаптацією нових технологій для вчинення протиправних дій, а також високим рівнем інтелекту осіб, які її вчиняють. Погіршує цю ситуацію сьогоднішня економічна ситуація в країні. Значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії у

Східному регіоні та анексія АР Крим значною мірою вплинули як на загальний стан соціально-економічного розвитку країни в цілому, так і на фінансову сферу та банківський сектор зокрема [7, с. 21].

До внесення змін Законом № 4025-VI у КК України, санкція ст. 200 передбачала покарання у вигляді штрафу від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк. А у кваліфікованому складі було передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк від двох до п'яти років.

Після внесення змін передбачається покарання у вигляді штрафу від трьох до п'яти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян. А у кваліфікованому складі передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян років. Таким чином, можемо спостерігати підвищення міри майнового покарання, а саме збільшення розміру штрафів, проте спостерігається певна гуманізація покарання в цілому. Проте важко стверджувати на скільки виправдана така гуманізація, адже в даний час важливе значення має ефективне функціонування банківської системи. Злочинна діяльність, передбачена ст. 200 Кримінального кодексу «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення» охоплює важливі сфери суспільного життя та завдає збитків економічній системі України в цілому.

У боротьбі зі злочином, передбаченим ст. 200 КК України більш ефективно сприяло б встановлення обмеженням чи позбавленням волі, як основного виду покарання у поєднанні зі штрафом у якості додаткового покарання. Якщо за основу взяти санкцію, яка існувала до внесення змін у ст. 200 Кримінального кодексу, можна встановити два види покарання: обмеження волі на строк до трьох років та штраф від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на той самий строк та штраф від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів. Враховуючи економічну ситуацію в країні, можна змінити розмір штрафу, а в ч. 2 ст. 200 КК України передбачити поєднання позбавлення волі та штрафу.

Отож в Україні не знайшлося належних кримінально-правових механізмів протидії проявам суспільно небезпечної поведінки, раніше караної за ст. 207 КК України чи будь-якої іншої норми, пов'язаної з невиконанням запровадженої НБУ вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті. Особливо це питання

загострилось, коли із середини 2014 р. в Україні почала стрімко набирати оберти валютна криза і дані відносини як ніколи потребували належного правового регулювання. Також важко стверджувати на скільки виправдана була гуманізація, пов'язана із внесенням змін у ст. 200 КК України. В даний час важливе значення має ефективне функціонування банківської системи. Злочинна діяльність, передбачена даною статтею охоплює важливі сфери суспільного життя та завдає збитків економічній системі України в цілому. Саме тому можна зробити висновок, що внесення відповідних змін до ст. 200 КК України буде важливим кроком для попередження вчинення злочинів даної категорії, дозволить охопити відповідальністю більш широке коло протиправних діянь, які порушують нормальне функціонування банківської системи України, та сприятиме реалізації принципів повноти та справедливості покарання.

Розглядаючи таку проблему якості кримінального законодавства про злочини у сфері господарської діяльності, як скасування кримінальної відповідальності за контрабанду товарів, то слід зазначити, що суспільна небезпека контрабанди полягає в тому, що порушується порядок державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який включає в себе загальний, а щодо окремої групи товарів та предметів – спеціальний порядок переміщення їх через кордон. Контрабанда завдає прямих економічних збитків державі, пов'язаних із несплатою мита, інших податків (платежів) як під час переміщення через митний кордон України, так і у зв'язку з реалізацією контрабандних товарів на території України чи за її межами. Відсутність кримінальної відповідальності за «товарну» контрабанду унеможливорює проводити оперативно-розшукову діяльність оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України щодо її запобігання. Впровадження кримінальної відповідальності за переміщення алкогольних напоїв, тютюнових виробів через митний кордон поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю відповідною вартістю поставить вагомий заслін діяльності великих контрабандних угруповань, адже існуюча на сьогодні адміністративна відповідальність за ці дії не сприяє ефективній протидії контрабанді з боку правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Борзенко И.М. Основы современного гуманизма: Учеб. пособие для студентов. М.: РГО, 2002. – 389 с. [Электронный ресурс] / И.М. Борзенко, В.А. Кувакин, А.А. Кудишина. – Режим доступа: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-331532.html>

2. Великий тлумачний словник з української мови / [уклад і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К: Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 2008. – С. 20.
3. Клепицкий И.А. Система хозяйственных преступлений / И.А. Клепицкий. – М. : Статут, 2005. – 416 с.
4. Костенко О.М. Основне питання правознавства з позиції соціального натуралізму / О.М. Костенко. – Київ, 2003. – 175 с.
5. Кузнецовой Н.Ф. Уголовное право. Общая часть / Н.Ф. Кузнецовой, Ю.М. Ткачевского, Г.Н. Борзенкова. – Москва: Изд-во Московского университета, 1993. – 431 с.
6. Мальцев В.В. Принципы уголовного права и уголовного законодательства: система, содержание и нормативное выражение / В.В. Мальцев. – Москва: Правоведение, 2003. – № 1. – 290 с.
7. Мертенс О.А. Ефективність банківської системи України / О.А. Мертенс, Дж. Урга. – Київ, 1999. – № 6. – 391 с.
8. Рибачковський К.О. Стратити не можна помилювати [Електронний ресурс] / К.О. Рибачковський. – 1997. – Режим доступу до ресурсу: [www. jurcompany. kiev. ua/index2. php](http://www.jurcompany.kiev.ua/index2.php).
9. Тацій В.Я. Правова доктрина України : у 5 т. – Том 5. – Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. – Х. : Право, 2.